

Plecaseră ca să scape de vărteaca delăsare care îi cuprinsese pe toți. Luară cel mai matinal trans până la urmă împăcându-se și el cu ideea căci răcoarea tipică îl activa promițător. Nu mai călătorise de două decade cu transul și urcă în modulul 3 cu o vagă senzație de curiozitate, dar fauna din compartiment — ajes, de altfel, la întâmplare — îl cam puse pe gânduri. Avea un prieten, încă nu i-l prezentase și ei, care declara mereu și cu pasiune că adoră situațiile în care își poate studia semenii, mai precis în care poate intra în comunicare cu ei, chiar necunoscuți fiind. Se întreba dacă respectivul s-ar fi putut totuși socializa în stupul acela mediocru. Își promise să nu uite să-l informeze despre companiile de călătorie, deși ea povestitor se cam bloca în descrierea exactă a oricărei situații de acest gen de unde și concluzia că mediocritatea e o stare a naibii de complexă. Dorea să-și elatze opinii încă vreo doi din compartiment, dar le tăie elanul cu o obtuzitate severă adoptată ad-hoc ce o cam miră, dar de fapt plecaseră și ea să aibă timp numai pentru ei doi, prin oraș se întâlneau mereu cu indivizi vag cunoscuți care însă, suspect, aveau aceleași drumuri cu ei și li se anexau sincer, convinși că doar asta lipsea unei tinere perechi.

În cele din urmă apărură munții și răsuflară usurați, simțind cum începe să pună stăpânire pe ei verdele și oblicul. Ieșiră pe coridor, deschiseră un panou și-și scoaseră capetele cit mai în afară, reușind să-și minjească el gîtul și ea gulerul înalt cu o pulbere depusă pe garnitură de cine știe ce tractans aflat acum prin vreun muzeu, ori mai manevrind încă module în depouri uitate. Viteza creșcu, intraseră pe una din marile linii drepte, așa că se întoarseră înăuntru. Ea se ghemui lângă el și se narcotiză cu grijă cu un atomizor de o marcă de a cărei eficacitate nu se mai îndoaia nimeni, deși el simțea o aversiune înăscută împotriva tuturor artificielismelor actuale. Motiv pentru care la majorat fusese printre cei 62 la sută din generația lui care nu se lăsaseră citiți, ceea ce acum îi și dădea un sentiment de superioritate, de fapt discutabil, față de cei citiva prieteni pe care îi avea. Îi luă atomizorul pe care abia-l mai ținea în mână și se strînse spre geam, ca să-i facă mai mult loc. În privința acestor perversități oficializate — poate la fel de indispensabile ca și anticul etanol sau nicotina — era vorba de fapt la el de o teamă științifică, nu cumva a N-a generație următoare să-i acuze — post-exitus — de inconstiența folosirii unor cine știe ce produse malformative...

Începea să se plictisească, viteza mare nu-l lăsa să înțeleagă prea multe din cele de afară. Cum nimeni nu era împotriva, întunecă geamul, apoi încercă să-și cerceteze mai atent vecinii. Lingă culisantă, în diagonală cu el, un grec, mic, brunet, uscat cu barba rară și neingrijită, cu privirea umedă. Genul fachir, povestea bătrînului de lingă el despre regionalismele de la ei. Abia se putea stăpîni, dorea puternic să-l întrebe dacă nu-și amuza uneori prietenii cu mici numere aparent pline de cruzime, unui Q nu i s-ar fi putut întâmpla asta. Vizavi de meridional, un soldat, apariție destul de rară, majoritatea erau Q și călătoreau cu alte module, se zvonea că la începutul următoarei decade s-ar ratifica un proiect de lege ce-ar obliga pe toți militarii, indiferent de vîrstă, să se lase citiți. Da, cu siguranță, nu era un Q, deși grecul povestea lucruri interesante, totuși soldatul nu era atent, sorbind-o din ochi pe tinăra foarte la locul ei de lingă bătrîn care tocmai își aranja fusta neagră cu o mișcare specifică tuturor femeilor — gestul le intrase probabil în determinarea genetică. Modulul începu să se le-gene ușor, stăteau chiar pe contramagnet. Minorul din fața lui profită de moment pentru a-și prelungi în diagonală fotoliul înspre locul rămas liber, cam înghesuind-o pe blondă, părea însă hotărîtă să rabde stoic orice, acceptă chiar să bea un reconfortant din care apoi grecul oferi tuturor. Soldatul, văzînd că tirul lui vizual lovea într-un blindaj mult superior, își puse casca, își coborî viziera, o întunecă și rămase nemișcat și amenințător pe colț. Între timp bătrînul își demarase treptat fonația, vorbea acum aproape numai el, intră imediat în politică adresîndu-se la plu-

ral tuturor, toți tăceau singur grecul luă poziție și-l admonestă, era într-adevăr posibil ca cineva să nu-și fi ocupat în mod întâmplător locul în compartiment.

Toți se închiseră în meditații personale, liniștea devenea treptat apăsătoare, dar lui nu-i mai păsa: începuse să numere în așteptarea trezirii ei magnetii principali, ale căror depășiri erau marcate de foșnete plăcute dar care totuși îi rămîneau în auz, de obicei cel puțin încă o noapte. Noaptea, atunci cînd tot mai mulți dintre cei necitiți îndrăzneau să-nceapă să-și pună întrebări. Ceva nu era în regulă, deși celor Q automat prin citire li se și deconectau conexiunile determinante ale orgoliului,

voicu david

pe drum

agresivității, egoismului, lașității — într-un cuvînt, toate antisocialele, totuși de un timp fiecare primise cite un andros-însoțitor, un alter-ego artificial, poate pentru pază, poate pentru control. Îi însoțeau obligatoriu pretutîndea, cei doi — Q și androsul — alcătuiind o pereche ciudată, în mod normal amîndoi avînd aceleași gesturi, aceleași mișcări, astfel că din spate îți era și greu să-i deosebești, de-și venea să-i lovești, să vezi pe care-și doare. Unii necitiți rîdeau cînd vedeau cete două marionete ce păseau și gesticulau identic, alții însă mergeau întins la cel fără cele trei discuri cromate de pe frunte și începeau să-l insulte pentru lașitatea de a se fi lăsat șters, la care amîndoi — Q și androsul — zimbeau blînd și începeau — în duet, — dacă androsul nu avea de-

cuplată fonația — să-i explice hiperștiințific avanta-jele citirii și ștergerii, cu o sobrietate ce nu avea nimic publicitar, deși pe undeva — ... Dar mai erau momente, adică fuseseră văzuți, el personal nu asistase la așa ceva, cînd rar — androsul îl izola pe Q de ceilalți și avea cu el o mică discuție și Q revenea tras la față, probabil comunica cu o viteză superioară, dar nu numai că revenea încercînat, ceva din atitudinea lui se

schimba, asta o simțeau nedefinit toți cei ne-Q din jur, dar nimeni nu putea înțelege exact în ce sens, căci nu se mai putea afla. (Q refuză să mărturisească asta) care ar fi fost poziția sau părerea lui dacă nu ar fi fost izolarea cu dubletul său. Un pin-pin discret îi intrerupsese firul gândirii, sosise timpul să programeze oprirea. O trezi, în timp ce claviatura îi răspundea cuminte cu senegal galben.

Au fost singurii care ateseră locul acela, după ce au coborît s-au uitat cu atenție și de cealaltă parte a rambleului de secțiunea omega, sperînd să nu vadă semenii, într-adevăr, nu mai coborîse nimeni, apoi au intrat în pădure și au niers așa cam o oră, ajungînd în sfîrșit pe malul forestului — dacă îngrămădirea aceea minunată de pietre putea fi numită mal. Ochii li se odihneau pe asimetriile, sinuozițiile și varietatea bolovanilor acolora roși de ape, pe bulboanele și virtejurile năpraznice, pe sălbăticia arbuștilor ce se ridicau din cele mai mici zone de pămînt, binemeritată gimnastică a privirii oboșită de liniaritatea monotonă a orașului. Ea îi dădu lui micul ei bagaj apoi începu să se cațără pe stînci, să arunce cu pietre în apă, să stropescă, să chiuie în așteptarea unui ecou timid ce întirzia să apară, stînjinit de o prezență atît de vivace. A oboșit repede și au pornit-o cu hotărîre spre defileu, de fapt vale, susținea ea, din moment ce îi însoțea apa. Cabana fusese anume aeropurtată pînă în inima pădurii pentru a nu se forma nici un drum, pușinii amatorii de natură pură citiți mai rămăseseră avînd astfel posibilitatea de a lua contactul cu ea în modul cel mai direct, înfruntînd singuri hățișurile, alegîndu-și liberi drumul pe care-l doreau. După o oră, valea se lărgi și începură să apară mici poieni însoțite, cu iarba aproape pînă la briu, despărțite de pădure prin îngrămădiri late de arbuști plini cu fructe mici și roșii din care culeseră și mîncară cite putură — aveau o aromă apropiată de cea a unei esențe larg răspîndite și numită nu se mai știa de ce cu un termen ciudat „zmeura”. Într-o poiană se opriră să se odihnească, se așezară și se întinșeră pe spate pe iarba ce-i ascunde discrelă. Era și nu era liniște, era un freamăt ce-i umplea de pace, o liniște cumva vie, nu avea tăcere totală a zidurilor fonoizolate, fie ele chiar cu instalație dodecafonică.

Deodată mărăcinișurile trozniră îngrozitor, tot mai tare, tot mai aproape. Se ridicară. Din deșis, la marginea poienii, apără un animal brun — lung de doi metri, înalt de mai bine de unu, doar aparent neindeminatec și greoi căci venea iute spre ei, legîndu-și capul mare cu ochii mici și răi, pufoind pe nări și mormăind. Un urs! Un urs adevărat: nu le venea să creadă, tocmai ei să aibă norocul ăsta, numai că norocul se apropia amenințător de ei, s-ar putea ca nimeni să nu mai afle ce noroc au avut, scotoci înfrigurat și scoase aprinzătorul, smulse de pe ea scurta-i sintetică, o aprinse, un miros nesuferit însoțea flăcările, se apropie de fiara oprită și începu să-i fluture prin fața botului căscat cu limba afîrînd materialul ce ardea, dar, curios, animalul nu dădea nici un semn de emoție, mormăia în continuare furios, din spate se apropia ea, se întreba ce vrea să facă, flăcările mistuiau ultimele fișii ce picurau topite pe iarbă, nu se vedea în stare de o luptă corp la corp cu așa o bestie, n-avea nici măcar un cuțit la el, ea-i ajunsese la spate și pe sub brațul lui întinse flaconul cu narcotic apăsînd la maximum pe supapă, țînîndu-și respirația. Ursul ezită o clipă apoi se întoarse și dispără în tufișuri. Fugiră repede în partea opusă a poienii, să nu cadă trăznit de atîta somnifer, apoi luară direcția cea mai scurtă spre cabană. Ajunseră mai repede decît sperau și povestiră surescitați celui care-l primi întîlnirea. Acesta zimbi înțelegător și le explică totul, nu ar fi trebuit să se teamă, animalul fiind artificial și deci nepericulos, realizat doar de cîteva zile pentru a da o culoare locală zonei, fiecare din pușinii turiști putînd astfel trăi clipe unice de descoperitor și senzațiile tari aferente, totodată. De aceea nepăsarea la flăcără se gîndi, ușor dezamăgit, apoi cu o hartă mare în față stabiliră împreună viitoarele trasee.

Mai erau două zile pline din al lor sfîrșit de săptămîină și erau împreună doar de un anotîmp,

Critic de prestigiu, cu o solidă contribuție teoretică și practică la cunoașterea literaturii românești contemporane și dintre cele două războaie, redactor de reviste și pedagog de literatură română la nivel universitar, Ovidiu S. Crohmălniceanu își leagă numele și de literatura științifico-fantastică. În studii publicate în culegeri de specialitate, în alte publicații și reviste, atenția sa este mai puțin atrasă către fenomene din literatura s.f. universală (ca la alți autori), cât îndeosebi către fenomenul literar românesc din acest domeniu.

El însuși a publicat sporadic proză s.f. dar și un volum bine primit de cititori și de critica literară („Istorii insolite”). Laconica formulă din „Dicționar de literatură română contemporană” („A publicat, deosebit, proză fantastică pornind de la paradoxuri logice și tehnologice”) devine cu atât mai ambiguă, cu cât se știe prea bine că literatura s.f. (și nu numai cea românească) își are baza cu deosebire în „paradoxurile logice și tehnologice”. De altfel acesta este și modul cel mai evident al contemporaneității angajate a acestei literaturi.

Faptul devine cu atât mai concludent cu cât tentația spre proza s.f. Ov S. Crohmălniceanu și-o însușește de la Edgar Allan-Poë — printre alții. În acest sens, relevante apar acum discuțiile pasionate purtate în redacția revistei „Viața Românească”, una dintre redacțiile din care a făcut parte (între 1953-1961, ulterior a fost redactor-sef-adjunct al revistei „Gazeta literară”). În principal vivacitatea acestor dezbateri de altă dată, purtate mai cu seamă cu Mihai Dragomir — și el legat de literatura s.f. — sînt de subliniat, ambii scriitori fiind originari de pe malul Danubiului (unul de la Brăila, celălalt, Crohmălniceanu, de la Galați) și ambii marcați în procesul formării lor intelectuale de celebrul autor al „Cărăbușului de aur”.

În ceasul sărbătoresc al celei de a 60-a aniversări, tineri membri ai cenaclului „H. G. Wells” au dedicat un gând călduros mai marei lor coleg întru literatura s.f. Astăzi nu facem altceva decît să subliniem acest moment de emoție și de bune urări.

PARADOX

monitor

● Cenaclul timișorean „H. G. Wells”, al Casei de cultură a studenților, a avut și în 1981 un an rodnic. Membrii săi, Caius Chiriță, Dorin Davideanu, Silviu Genescu, Lucian Petrescu, Sergiu Nicola, au publicat (povestiri și grafică) în Orizont, Știință și tehnică, suplimentul literar-artistic al Științei tineretului, Curierea de Costinești. Cenacliștii au avut plăcute și instructive întîlniri cu scriitorii Ion Hobana și Horia Aramă. Fanzinul Paradox — supliment Forum studentesc — a fost premiat la faza finală a Festivalului artei și creației studentești (Suceava).

● Clubul de anticipație „Helion” (Casa tineretului, Timișoara) a organizat, la sfîrșitul lunii mai, o reușită manifestare la care au luat parte cenacliștii din întreaga țară alături de invitați din lumea literelor și a științei. Din program: prezentări de referate, dezbateri, concurs literar, expoziție de artă plastică, proiecții de filme.

● Revista Orizont dedică literaturii SF numărul 6 (672) din 12 februarie 1981 în cuprinsul său semnează: Florin Bănescu, Voicu Bugariu, Vladimir Colin, Ion Hobana, Lucian Ionică, Silviu Iosifescu, Marcel Luca, Mircea Mihăies, Al Mironov, Mircea Oprită, Marcel Pop-Cornis, Vasile Popovici, Cornel Secu, Mircea Șerbănescu; grafică: Gheorghe Chiriță, Sergiu Nicola.

● Tot literaturii SF îi este dedicat și numărul 1/1981 al Revistei române. Participă la realizarea sa: Vera Adam, Voicu Bugariu, Vladimir Colin, Ovid S. Crohmălniceanu, Mihai Dinu Gheorghiu, Lucian Hanu, Ion Hobana, Victor Kernbach, Mircea Oprită, Hertha Perez, Sanda Radian, Gheorghe Săsărman.

● MANUSCRIPTUM (Nr. 3/1981): „În anul 1933 Liviu Rebreanu a participat alături de alți scriitori români la Congresul PEN-clubului, care a avut loc la Dubrovnik. Cu acest prilej, Puia Rebreanu a primit autografe de la H. G. Wells, B. Crémieux și Jules Romains și ei prezintă la acea reuniune internațională în „Zilele care au plecat” (Editura pentru literatură, 1969) fiica marelui scriitor român descria astfel întîlnirea cu H. G. Wells: „Am vizitat Ragusa veche cu mauseleul lui Mestrovici, și la banchetul de acolo am avut prilejul să-l cunosc mai bine pe autorul „Omului invizibil” romancierul englez Herbert George Wells, arunci ajuns în culmea gloriei”. Mai departe autoarea menționează: „De la două dintre prezentele deosebite ale congresului raguzan păstrez cîte o semnătură pe cîte o carte — a lui Wells pe o ediție franceză din palpitantului său „Război al lumilor” și a lui Jules Romains pe frîntul din cele șase volume ale frescei sale „Les hommes de bonne volonté”.

Din motive pe care nu le cunoaștem, autograful lui H. G. Wells a fost desprins de pe volumul inițial și lipit pe o altă operă a scriitorului englez, „Tonno Bungay”. Din mărturisirea Puiei Rebreanu,

Wells — deși solicitat să adauge cîteva rînduri la semnătura sa — a explicat tinerei sale interlocutoare că nu intră în obiceiul său să scrie dedicații pe cărți.”

● Almanahul Știință și tehnică 1982 include nu mai puțin de 30 de pagini cuprinzînd poezii și proze, autori români și străini, consacrați sau debutanți. Pentru început: Rodica Cocu, Lidia Elcu, Nicoleta Elcu, Liviu Guriuc, Neti Guriuc, Liviu Marinoaică, Almira Negoșescu, Luminița Pană, Pavel Șt. Marian, Camelia Uscatu — cei mai „vîrstnici” au terminat clasa a VIII-a —; Apoi, stînd frățește alături: Isaac Asimov, Fredric Brown, Radu Honga, Robert Lory, Gabriel Manolescu, Joana Russ, Adrian Rogoz, Ghigi Tebrich, Lucian Petrescu.

● La începutul lunii august, cenaclul „Selennarii” al elevilor din Guranda (jud. Botoșani) a fost gazda unei tabere de creație, la care au participat, alături de cenacliștii din București, Brașov, Iași, Timișoara, și oaspeții de onoare: dr. doc. Ion Mănzatu, ing. Ioan Eremia Albescu, redactor șef al revistei Știință și tehnică, scriitorul Gheorghe Săsărman Vrăjiți atît de frumusețea decorului cit mai ales de ospitalitatea gazdelor, cei prezenți și-au exprimat speranța ca această tabără să devină o frumoasă tradiție în fandomul românesc.

● Revista Știință și tehnică sprijină în continuare literatura SF, publicînd cu regularitate în paginile sale lucrări aparținînd acestui gen. În ultimele numere au semnat autori din Bacău, București, Iași, Sibiu, Timișoara.

● Dintre periodicele literar-artistice, doar suplimentul Științei tineretului „ține pasul”, încredințînd literaturii SF cîte o pagină în fiecare număr. Au fost prezentate pînă acum cenaclurile „Quasar” — Iași, „H. Coandă” — Craiova, „H. G. Wells” — Timișoara, „Solaris” — București.

● Să nu uităm nemăsuratul serviciu pe care revista Vatra îl face literaturii SF, publicînd de ani de zile, număr de număr, „Antologia science-fiction”.

● Colectia „Fantastic Club” a editurii Albatros, atît de căutată, și apreciată adeseori, ne bucură din ce în ce mai rar cu prezența sa în librării. Între două apariții consecutive trece uneori mai bine de jumătate de an încît, stringînd în mîini ultimul volum, ne întrebăm cu teamă: Să spunem oare colecției „Adio” sau „La revedere”?

● Cenaclul de anticipație din Iași, numit acum „Quasar”, a editat primul număr al revistei sale Fantastic Magazin. Sumarul e bogat (180 pagini xerografiate) și divers: secțiuni: critică, poezie, teatru, fișe SF, serial, articole științifice, traduceri, fantastic, experiment și desigur proză SF. În alcătuirea sa mozaicată, fanzinul cuprinde multe lucrări valoroase. O notă bună pentru ieșeni, organizatorii din această toamnă ai celei de-a XI-a Consfătuiri naționale a scriitorilor și cenaclurilor de anticipație.

● În 5 octombrie a.c. cenaclurile bucureștene „Jules Verne” și „Fantastic club” s-au reunit, sub „cupota” Ateneului Tineretului, într-un club de artă de anticipație denumit FANTASTIC CLUB 2001, avîndu-i președinți de onoare pe Victor Birlădeanu și Adrian Rogoz iar ca președinți executivi pe Nina Dăian, Theodor Danciu, Mihai Rădulescu. Roadele fuziunii nu s-au lăsat așteptate, clubul avîndu-i printre ei pe: Victor Kernbach (luni, 19 octombrie, la tema „Interferențe și demarcații între mitologie și realitate”), Ioan Eremia Albescu (luni, 2 noiembrie), Orson Welles (în filmul „Who's out there”), Pink Floyd (pe discul „Meddle”), lista urmînd a fi completată de formația Roșu și Negru (Live!).

Acest PARADOX a fost realizat de:
IOAN BĂCALETE, DORIN DAVIDEANU,
VIOREL MARINEASA, SERGIU NICOLA,

bucurîndu-se de atenția și sprijinul
scriitorului MIRCEA ȘERBĂNESCU.

omul viitorului și literatura de anticipație

În repetate rînduri, criticii literari, vizînd lipsurile unor opere aparținînd genului științifico-fantastic, ajung la unele judecăți mult prea categorice. De aceea nu sînt rare cazurile în care literatura de anticipație, în totalitatea ei, este considerată drept un avatar modern al literaturii de aventuri, cu aspect polițist sau fantastic, puternic impregnat de spirit tehnologic și științific. De aici ar rezulta inevitabil marginalitatea și, deci, inutilitatea ei. Această atitudine greșită a fost adoptată ignorîndu-se faptul că literatura de anticipație românească se face reflexul firesc al dinamicii prefacerilor complexe pe care le cunoaște tara noastră și al necesității imperioase de a o anticipa, zgrăvind viitorul. Personajul ei central este omul nou al societății ce se construiește, venîndu-se astfel în întîmpinarea prețioaselor indicații ale secretarului general al Partidului Comunist Român: „Dorim să formăm un om care să fie OM, în spiritul principiilor de dreptate și echitate, un om care să fie mîndru cu acest nume și care nicideodată să nu se înjosească, să nu asuprească pe semenii săi” (Nicolae Ceaușescu — „Raport la cel de-al XII-lea Congres al P.C.R.”). Acest OM nou nu va fi un „supraom”, ci cetățeanul obișnuit al țării noastre în vremurile ce ce apropie cu pași repezi. Genele lui se află în fiecare din noi și totîne vom înrudi cu el prin urmașii noștri. Pentru nașterea lui construim înafara și înăuntrul nostru, într-un efort gigantic, fără precedent, realizînd metamorfoza contopirii cu propriile noastre idealuri. Acestui OM nou dorim să-i dăruim o Românie nouă, pe o planetă a păcii. El va locui în orașe cu zgîrie-nori și nivele subterane, se va deplasa dintr-un loc într-altul cu vehicule ciudate. Pentru el și pentru lumea lui adîncim tot mai mult cunoașterea științifică, neprecupețînd energia noastră creatoare. „Se impune — sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu — o angajare mai activă a cercetării în studierea proceselor care au loc în univers, în vederea identificării modalităților de valorificare în practică, în folosul întregii umanității, a resurselor acestuia.”

Omul viitorului va fi foarte învățat și va zbura în cosmos. Se va plimba pe Lună, rememorînd cu nostalgie lanurile de grîu terestre, aflate pe cîmpii întinse, complet irigate sau chiar udate de nori artificiali. Se va întîlni poate cu alte civilizații și va stabili colaborări pașnice, după modelul învățat din istoria întîlegerii între națiuni, pe care astăzi conducătorul țării noastre o scrie, „în spiritul răspunderii față de fiecare popor, față de pace și civilizație, față de omenire”. Pentru acest om nou lansăm avertismente împotriva proliferării neofascismului, neocolonialismului, a sectelor religioase. Pe el vrem să-l ferim de pericolul dezumanizării, de distrugerea într-un război atomic, dorîndu-i să aibă în cibernetica un prețios aliat.

Înalta sa conștiință va fi prezentă în fiecare din faptele sale. El va privi mereu cutezător înaintea, către nesfîrșirea universului, dezlegîndu-i rînd pe rînd tainele. Noul va intra firesc în viața lui de zi cu zi. Ceea ce nu putem astăzi vedea cu telescoapele, el va atinge cu mîna. Va fi simbolul tuturor națiunilor, al întregii omeniri, intrată pe făgașul păcii. Se va numi Comunist în faptă și în cuget.

Acesta este personajul central al întregii literaturi române de anticipație. Mergînd în întîmpinarea noilor cerințe ce se ridică în fața spiritului creator uman, tînăra generație de scriitori este gata să confirme, cu toată forța ei, valentele educaționale, politice și culturale pe care literatura de anticipație le oferă. Ei pot continua vechi tradiții românești și universale create de scriitori ca: H. De Balzac, E. A. Poe, Jules Verne, H. G. Wells, Jack London, I. Asimov, I. Efremov, A. Belaeov, St. Lem, Gérard Klein, J. Borges, Alexandru Macedonski, H. Stahl, Felix Aderca, Mircea Elade, Vladimir Colin, Adrian Rogoz. O enumerare mai largă ar lua cu siguranță dimensiunile unui dicționar voluminos. Respectivii autori nu au nevoie să fie susținuți și promovați în fața nimănui, operele vorbesc în numele lor. Această literatură și-a cîștigat deja dreptul de a fi judecată după valoarea individuală a fiecărei creații în parte și nu global.

Literatura de anticipație imaginează viitorul, dar se adresează oamenilor prezentului. În acest context, „senzaționalul” devine o „armă” cu ajutorul căreia universul ei răzbește în înțelegerea fiecărui cititor, a cărui imaginație reintregeste astfel calea către complexe probleme ale realității imediate.

Se spune despre literatura de anticipație că anumite caracteristici ale sale îi creează un statut „marginal”. Această afirmație, în general tendențioasă este adevărată numai dacă este luată în considerație poziția frontală a operelor ce o reprezintă.

ALEXANDRU UNGUREANU

două utopii, mai multe paradoxuri

Studii sistematice de dată relativ recentă mi-au confirmat mai vechea intuiție potrivit căreia eram neîncrezător în valoarea „eminamente pozitivă” a spiritului utopic. Chiar dacă m-am opus multă vreme acceptării acestei idei — care mi se părea ieșită din ceea ce numesc „zona perversă” a gândirii mele — am fost nevoit să cedez în fața evidenței, începând de atunci, cu mereu sporită îndrăgire să caut grave defecte utopiei.

Deoarece nu-mi propun aici să epuizez acest subiect (și veți vedea că reușesc aproape să nici nu-l ating), prezint două utopii mai puțin comentate, în special datorită circulației restrânse (prima) și riscului de a izola o parte a unui sistem care se cere a fi cunoscut integral (a doua).

I. O UTOPIE A VIRSTEI A TREIA

În 1970, Pierre Klossowski și-a adunat sub titlul *Les lois de l'hospitalité* (Gallimard, „Le Chemin”) trei dintre romanele sale fermecătoare. Unul dintre ele, *La Révocation de l'Édit de Nantes*, include și utopia anunțată de subtitlul meu.

Bătrînul pervers Octave, profesor de drept canonic și admirator al ciudatului pictor Frédéric Tonerre, face în jurnalul său¹⁾ schița unei societăți viitoare, o prelungire aberantă a Franței. Abundența clișeurilor utopice²⁾ este izbitoare, dar înregistrarea lor rămâne interesantă, grație straniilor distorsiuni datorate delirului lui Octave: 1. **civilizația postindustrială** — Franța ar urma să cedeze germanilor capacitățile de producție industrială, împreună cu forța de muncă masculină, generatoare de agitații sociale. Femeile (...) și copiii vor fi păstrați. Coloniile vor fi vândute la preț bun, iar devizele consumate pe îndelete. Se va reveni la civilizația artizanală. 2. **conservatorismul** — societatea utopică va stagna, după o scurtă perioadă în care i se vor fixa coordonatele. Parisul va fi oraș închis (izolarea, alt topos al utopiei), populația rurală trebuind să rămână unde se află. Funcțiile publice vor fi accesibile după 45 de ani, iar Senatul după 60. Sedentarismul, bibliotecile, muzeele și spectacolele vor fi, la infinit, satisfacțiile populare. 3. **hiperplanificarea** — vor fi puțini bărbați tineri, femei în abundență, copii și bătrâni. Sărăcia va fi bine organizată, iar micul proprietar rămas va dispărea odată cu ultimele uzine. (Această compoziție socială nefirească nu poate fi menținută fără practici totalitare incluzând exterminarea și controlul natalității, dar Octave preferă să nu ne-o spună.) 4. **edificarea omului nou** — generozitatea va dispărea; oamenii vor fi mai taciturni, avari, neîncrezători, răutăcioși, impasibili, delatori. Tinerii vor fi educați să-și conserve energiile vitale (incluzând pe cele direct creatoare de viață) până la senectute, când, într-o seninătate olimpică, le vor elibera. Prototipul omului nou e Bătrînul. El va fi absolvit de necesitatea supunerii la preceptele morale și religioase ale societății (chiar sumare cum sint; preoții vor acorda asistență numai persoanelor sub cincizeci de ani).

Iminente utopiei lui Klossowski-Octave sint și alte paradoxuri. Cel mai eficient sub raportul efectului literar este acela al răsturnării perspectivei obișnuite în textele genului, care, deși produse în general de autori trecuți de tinerete, exclud bătrînii. În cele mai multe situații se merge până la vînaarea lor; alteleori, un monstruos umanitarism (am conștiința oximoronului!) le rezervă bătrînilor eutanasia ori sinuciderea. El bine, Octave este consecvent intereselor sale de vîrstă — pentru a calchia o sintagmă scumpă unei anumite orientări critice — plănuiind o lume a bătrînelor ferice.

În altă ordine de idei, paginile în jurul cărora glosez mi-au revelat din nou scurtimea distanțelor dintre utopie și distopie³⁾. Lumea visată de Octave e tot atît de puțin ispititoare ca și cea din *Republica*, din *New Atlantis* ori *1984*. Lipsa de umor, de spirit ludic, de fantezie, de sentiment, alături de trăsăturile considerate mai sus, le unește pe toate, transformîndu-le în absurde balet mecano-

II. O UTOPIE A PERFDIEI

Imaginea omenirii ca perpetuu Monsieur Jourdain colectiv care face utopie fără a ști poate fi argumentată în două moduri.

Primo, spiritul utopic este adinc înrădăcinat în om (i se suprapune?), care este prima și (deocamdată) singura specie terestră capabilă să conștientizeze un telos. Această înzestrare îl face să construiască mereu proiecte de transformare a lumii în sensul considerat benefic, iar proiectele sint, fără îndoială, utopii.

Secundo, tot ce face omul este utopie. Lewis Mumford scria⁴⁾ că utopia cea mai de succes trebuie căutată în trecut, în momentul apariției primelor orașe, un salt aproape incredibil față de comunitatea rurală.

Paragrafele precedente sint o justificare excelentă și pentru ceea ce am numit o utopie a perfidiei — apologia prezentului, al cărei reprezentant principal este în opinia mea Leibniz.

De un optimism ieșit din comun (justificat și de un doctorat strălucit la 20 de ani și de ani lungi de uzurcat al unui mecenat generos), Leibniz dezvoltă în câteva din lucrările sale teza lumii

celei mai bune cu putință (care, în varianta „the Best of All Possible Worlds”, a cunoscut o abundență posteritate), idee utopică în toată puterea cuvîntului. Teist într-un secol cartezian, dar fără a se putea sustrage complet Zeitegeist-ului, el spune că Dumnezeu, monada primă, a creat, după rațiuni suficiente, cea mai bună dintre lumi posibile, cea pe care o locuim chiar noi. Deoarece nu vreau să extind aici discuția sistemului său filosofic, îl las pe Leibniz: „Urmează din perfecția supremă a lui Dumnezeu că producînd universul, el a ales cel mai bun plan posibil în care cea mai multă varietate, în cea mai mare ordine: terenul, locul, timpul, cele mai bine orînduite, să existe cel mai mare efect produs prin căile cele mai simple, cea mai mare putere, cea mai multă cunoaștere, cea mai multă fericire și bunătate: în ce privește creaturile, pe care universul putea să o admită⁵⁾” Iar în altă parte: „Astfel, lumea nu este numai mașina cea mai admirabilă, dar, în măsura în care ea este compusă din suflete, ea este și cea mai bună republică, în care este prevăzută toată fericirea și toată bucuria posibilă care constituie perfecția lor fizică.”⁶⁾

Sigur că o asemenea teorie, de un conservatorism absolut, a provocat și reacții de respingere. Chiar în epocă, Leibniz însă le-a contracarat im-pasibil, în scrisori (criticile lui Clarke) ori în *Theodicee* (criticile lui Bayle). Această avantaioasă orientare filosofică, atît de bine ilustrată de Leibniz, avea să se bucure de o popularitate deosebită în regimurile totalitare care i-au urmat, după ce, în penibila postură de Filosof Oficial, Hegel a scris că pe planul societății (cîmpul utopic, i-aș spune) s-a ajuns la armonie, contradicția fiind depășită prin apariția monarhiei prusace ca realizare a spiritului absolut. Modesta mea condiție de hermeneut îmi reclamă un anumit *Einfühlung*, dar tot nu-mi pot stăpîni o remarcă în maniera lui Caragiale: au întors-o frumuseț din condei onorabilii!

Cele câteva considerații asupra utopiei pe care le-am făcut aici se cer, fără îndoială, completate. Mă voi mulțumi însă de data aceasta să închei reamintind epigraful din *Berdiaeff* ales de Aldous Huxley pentru *Brave New World*: „Utopiile se prezintă cu mult mai realizabile decît se credea odinioară. Iar noi ne aflăm în fața unei probleme neliniștitoare în cu totul alt mod: cum să evităm realizarea lor definitivă?”

Este acesta marele paradox al utopiei?

SORIN ANTOHII

¹⁾ Cf. pp. 75—77 din *La Révocation...*

²⁾ Înțeleg prin „crișee utopice” acele invariante care au constituit tradiția textuală unind patru dialoguri platonice cu autori atît de diferiți ca Morus, H. G. Wells, Orwell.

³⁾ Fără să intru în amănuntele teoretice ale problemei, sugerez calificarea succesivă a poveștii Klossowskiene drept utopie și respectiv distopie. Aplicîndu-i-se apoi definițiile cele mai riguroase, se va obține verificarea afirmației mele.

⁴⁾ Cf. *Utopia, The City and The Machine*, în Frank E. Manuel (ed.), *Utopias and Utopian Thought* (Boston: Houghton Mifflin Co., 1966).

⁵⁾ Principii ale naturii și grației. Fragmente traduse în românește de N. Bagdasar, V. Bogdan, C. Nary, *Antologie filosofică* (București: Casa Școalelor, 1943, p. 295).

⁶⁾ Despre originea radicală a lucrurilor. Fragmente în antologia citată, p. 299.

justificări și argumente

Istoria — desigur, nu cea din compendii — privită cu ochiul sociologului ne arată, printre altele, că întotdeauna colectivitățile umane ce nu au primit recunoașterea și aprobarea oficială sau neoficială a societății și nu au beneficiat de sprijinul ei fiind tratate cu mai multă sau mai puțină indiferență, s-au dovedit foarte active și ingenioase în găsirea căilor pentru afirmarea unității și, mai ales, a identității lor. Am putea spune că există un raport invers proporțional între interesul (înțeles ca apte-bare) manifestat de societate și intensitatea activității de tip propagandistic desfășurată de acestea în scopul atragerii de noi adepți. Multă energie umană s-a cheltuit astfel, uneori chiar și vieți, exemple sînt numeroase: creștinismul la începuturile sale, mai apoi eriziile, cele religioase dar și cele științifice, societățile conspirative din trecut, grupările teroriste de azi sau, într-un alt registru, asociațiile pentru promovarea limbii esperanto, asociațiile filateliștilor, ale columbophililor, ale chinologilor etc. După cum se poate observa, exemplele alese, la care cititorul însuși poate adăuga numeroase altele, nu se află la același nivel de generalitate și importanță, semnificațiile lor social-istorice fiind diferite.

Această lege sociologică acționează și în cazul cenaclurilor de literatură și artă sf. În momentul încetării apariției populare „Colecții de povestiri științifico-fantastice”, în anul 1974, asemenea cenacluri existau doar în număr de patru sau cinci, la București, Timișoara, Craiova și Oradea. Era de așteptat ca odată cu scăderea și a numărului de apariții editoriale de gen, activitatea cenaclurilor să se diminueze, treptat să-și piardă membrii al căror interes să fie captat de alte domenii, iar pasiunea pentru sf să se piardă. Contrazicînd predicțiile bazate doar pe bunul simț, lucrurile s-au petrecut exact invers. Astăzi, există peste douăzeci de cenacluri răspîndite în întreaga țară, dintre orașele mari doar Cluj-Napoca rămînd dator, în mod inexplicabil; există chiar și un cenaclu sătesc, la Guranda, județul Botoșani. În ciuda locuri, prin truda fanilor și sprijinul organizațiilor tutelare au fost editate zăzine și microfanazine cu profiluri individualizate, diversitatea lor fiind pe deplin reconfortantă.

Aceste semne ale unei vieți literare sf în plin avînt, chiar efervescente, nu ar fi complete dacă nu am adăuga la ele preocuparea continuă de a susține și chiar demonstra necesitatea și utilitatea literaturii sf, mai mult decît valoarea ei sau a unor lucrări anume.

Într-un secol ca al nostru în care, mai mult decît oricînd, economicul și rentabilitatea imediată primează în dauna beneficiilor de mai tîrziu, transformarea literaturii sf în instrument ar putea fi considerată de unii nu numai de iertat, ba chiar de neînlăturat, fiind singura cale ce i se deschide dreaptă, netedă și ademenitoare.

Vremea cînd literatura sf era confundată cu un fel de literatură de popularizare științifică mai atractivă, în care rolul învelișului dulce al medicamentelor amare îl juca acțiunea palpantă, a trecut. S-a făcut un pas înainte, dar insuficient, deoarece astăzi se mai teoretizează în jurul unor aserțiuni de genul: „literatura sf trezește interesul și educă tînăra generație pentru activitatea de cercetare științifică și tehnică”, „literatura sf dezvoltă imaginația științifică și tehnică”, „literatura sf ne teresește de șocul viitorului prin anticipările sale” etc. Fără a ignora posibilitatea reală a existenței și a unor asemenea valențe, nu trebuie să uităm că ele vor fi întotdeauna secundare față de cele estetice. Se știe doar că opera de artă este importantă și valoroasă prin ea însăși și nu are o utilitate practică, imediată, exterioară ei. Artele ca arte nu au nevoie de justificări, deci nici literatura sf nu are nevoie de nici un fel de justificări. Existența ei însăși o legitimează. Nu ar fi cît se poate de straniu ca în revistele literare tradiționale (ne-sf) să apară articole și studii care să argumenteze utilitatea existenței, să zicem, a romanului psihologic, a poeziei de dragoste sau a celui teatru numit *commedia dell'arte*? Arta plastică, ei da chiar această artă, să existe doar pentru că societatea are nevoie de proiecte tehnice, iar proiectele, după cum se știe, presupun desenul? Oare nu se face un deserviciu literaturii sf căutîndu-se întemeierea ei pe argumente psihologice, pedagogice, sociologice etc., adică în domenii extraliterare prin punerea în evidență a probabilei sale eficiențe? Răspunsul la această ultimă întrebare nu poate fi decît afirmativ.

Oricît de mult am dori ca lumea literară să renunțe la prejudecățile sale, să distingă sf-ul de calitate de maculatură și să acorde primului locul cuvenit, în alegerea mijloacelor și a argumentelor folosite în promovarea sf-ului trebuie să se dea dovadă de moderatie și discernămint, să nu-l apărăm cu orice preț, pentru că prețul ar putea să fie chiar literatura sf.

LUCIAN IONICA

audiența

Terminasem de roșit în fața Comandantului megalonavei ceea ce pregătisem pe parcursul a săptămâni de-a rândul, mi s'au înțeles că mă conving pe mine însumi, de utilitatea unei asemenea încercări cu rezultat negativ, apoi scriind și rescriind cu încredere în noaptea de veghe sinistrică acest mic discurs pe care-l aveam să-l țin — în fața celui mai puternic om — asprilor — eu spre forma perfectă a ideilor în sine și spre adecvarea la scopul propus, repetind de nenumărate ori în fața oglinzii rotunde din cabina fiecare gest, fiecare expresie a feței, albur și privire, până când vocea și intonația rebelă mi s-au spus voioșe, atunci mi-am luat, în sfârșit, înima în dinți și mi-am prezentat în Comandant... Terminasem de vorbit și s-a făcut deodată o liniște deplină ca în veselele a căror în care toate se înțelege fără de cuvinte ce par a fi de-a dreptul inutile. El stătu un timp pe gânduri ascunzându-și în atenția cu care lui cerceta memorii caligrafia îngrășată întristarea 7, deurat 7, amuzamentul 7, apoi mă privi de la înălțimea funcției sale, sigur de sine. Se îndreptase lăzindu-se puțin pe spate și mi se adresă bonom, sfătos: „Un început de zămbet și se lvi misterios în colțul buzelor, gata să dispară în orice clipă. „Cum poți să afirmi dumnea, tinere, că oamenii s'nt diferiți unul de altul, că fiecare în parte este un univers întreg, infinit, nepătrunzibil și că moartea unui om reprezintă sfârșitul unei lumi? Să nu ne jucăm cu cuvintele? Uită-te împrejur, se dumnea, la mine chiar, nu vezi că toți sistemul alcătuit în acești fel, după aceiași tipar, bun sau rău, toți avem doi ochi, un nas, o gură, două mâini, zece degete și așa mai departe. Trebuie să-ți reamintesc că organismele noastre s'nt construite din aceiași aminoacizi? Ar mai fi posibilă medicina dacă nici o boală nu s-ar repara, dacă nici un om nu ar semăna cu un altul, niciodată? În acest caz nici nu s-ar putea vorbi despre o specie umană, fiecare individ în sine ar fi o specie cu un singur reprezentant.” În toată istoria, în întreg Universul ar exista cel mult, un singur om. Poți să condamni, cu înțina ușoare, omenirea la o astfel de dispariție? Le glăduște-te!”

mihai alexandru

în martie

E o iarnă aspră, geroasă. Marea e tulbură, urlică, rea; spume murdare cu alge moarte se tirăse printre stânci, parcă s-ar scurge bale și sînge printre colții unui monstru gigantic muribund. Scoteala în putrezire saturată aerul sărat și umed cu mișcarea eclei dense, otrăvitoare. Ceal: ce a un pahar murdar cu gura în jos peste mare și peste fărâmi negre, sterc. Pescărușii planind apădător ce o amenințau sfîșie ceagă cu fițele diforme în care jalea e surmănată de disperare. Vîntul înghețat ține a pustiu și pe plaja cu nisip aspru și întaneat: doar lanțul urmelor mele.

azilul

Dimineața stîni înțioșoasă răcoroasă. Acum cînd primele raze solare străpung cerul desupra orașului, se simte deja alinaut cold trîmle de fîmbruri din est în contracture cu albul natural toat rece și mai puternic. La seacă oră strălăie stîni inundate de fluxul tonic de aer ce spală visele nopții și le înviorază.

Imi umplu nările de vînt și savorea aerul acesta proaspăt în timp ce ochii zbîrnăuiesc se joacă prin amănunte în lumina volătilă a vitrinelor sau pe contururile albastre ale cerului. Dorcasă să mă pîmb, pîșeam mecanic și depășeam așa, mereu, un peisaj luxuriant de întinerie și lumină. Blocurile maletoase în înălțimile lor, cu un loc bizar de lumină în pîntec, par adormite pe un pot de lumină. Tot orașul e lăptos pe lumina din străd ce țîșnește de sub blocuri, prin vitrine. Parcurg mereu reclame biografice, fostrescente, trec ca în via pe lângă așise, și plutesc. Mă simt liber ca în intr-o sală de cinematograful unde, întins oroad pe o perniță de aer, total rulează în fața mea detănat și neutru.

ovidiu coriolan pecican

omul-fantomă

Celor mai pricepuți conșomierii li se dădea ordin să nu părăsească orașul. Apoi soldații dispărură de pe creneluri făcînd loc unor lunete. Cițiva ofițeri se intruniră în sala consilierilor — printre portretele bătrînului orașului — hotărînd să-și organizeze eforturile pentru a spori numărul de corvizi. Săpătorilor li se comandă construirea unui oraj subteran după planuri precise (primile prin intermediul unui porumbel poștag) iar scriitorilor oficial, o poveste care să justifice toate hotărîrile de ultimă oră.

În șoaptă printre cei veniți din tot ținutul în țirul de turtă dulce și juctării. Din gura în gură, el urcă pînă pe creasta muntelui, acolo unde — atînsă de nori burduși — plutea primăria, apoi coborîi înapoi în oraș poponind pe la ferestrele și ușile în formă de inimă, ale oamenilor.

el dorado

Eram student și cred că era prin anul trei... da, sigur eram în anul trei cînd m-am inseris și eu în excursia aceea de toamnă.

strănie cum nu mai auzisem, căci frînți cum eram după drumul de peste al, am adormit ce niște prunci.

fortăreața

George se aruncă asupra mea cu pumnii strînși. Am avut timp să mă feresc. M-am rostogolit pe colină. George căzuse în genunchi, era furios și striga în mine:

science-fiction și alchimie medievală

(II)

Alchimia fusese odinioară un fel de industrie sau mai bine spus o manufactură — un mod al fabricării concrete cu scopuri care tinteau dincolo de propriile ei derulări. De aceea fiecare gest își avea povestea lui, mitul său. Fiecare metal conlucra, topindu-se, la aliajul din urmă care era cel adevărat, adică cel spiritual și supranatural. În plus de asta alchimia și-a dobândit propriul profil ezoteric și fascinant datorită poziției ei față de ideologiile suverane pe care le-a transgresat într-un jureș nerăbdător spre zonele pure și instabile ale anticipației. Pentru Jung „alchimia s-a constituit ca un curent subteran și tovarășind creștinismului care domnea la suprafață. În legătură cu acesta din urmă, ea se comportă precum visul în raport cu conștiința și, tot așa cum visul compensează conflictele conștiinței, alchimia se forțează să umple lacunele care lasă să subziste tensiunile existente între contrariile creștinismului” (Psihologie și alchimie). Este evident un punct de vedere și o perspectivă posibilă. Ele sînt însă mult mai multe. Bunăoară însăși încălzirea fierului în foc sau iotiturile de un anumit tipic ale ciocanului în placa de fier forjat, cupitorul, cărbunii, inițierea ucenicului-fierar influențaseră și ele confreria alchimicilor, alături de sistemele religioase, și breslele își aveau propriile secrete care trebuiau păzite cu strânsie pentru că de felul păstrării acestora depindea soarta lor în lume. Dealtfel, în tratatele de arhitectură medievală sînt folosite, la fel ca în cărțile mute alchimice, alegoriile, pentru a masca adevărul care le însufletea mișcările, altminteri goale și lipsite de înțelesuri. Spre exemplu pentru un Villard de Honnecourt ca și pentru toți cei inițiați în taina subtililor proporții ce susțin interiorul muchiilor și liniile frunte ale catedralei gotice, doi oameni îmbrățișați într-o luptă egală și prin asta stabilă, exprimă secretul de natură geometrică a două forte tensionale care se anulează reciproc. Acest lucru nu este deloc ceva neglijabil sau neimportant. Prin descoperirea lui a fost posibilă îmbinarea zidurilor și a stîlpilor de susținere cu gingășia rarefiată a bolților în ogivă. La fel încadrările metrologice încifrate în alfabetul zidurilor, ale cărui semne veghează în umbrele marilor porți și frontoane, răspîndite de la Vézelay ori Cluny, pînă la Praga. Deasupra tuturor însă, domină ogiva expusă alegoric de Honnecourt — solară, despovărată de morocânoșenia semicircularității anterioare, îndreptînd astfel pe deplin credința lui Vieux sau Fulcanelli în ceea ce s-ar putea numi cu un titlu al celui din urmă, misterul catedralelor.

Am spus toate acestea pentru a marca un posibil punct de apropiere între eterna reverie anticipativă a creației de orice natură și vechea manufactură medievală ca una care a întreținut patima creatorului sub zodia idealului absolut. Apropierea este posibilă numai din unghiul îngust și atitudinii față de gestul concret al fabricării și al investirii produsului creat. Privite astfel, într-o parte a ecuației avem unicitate și calitativ și, în cealaltă parte, multiplicitate și cantitativ. Adică de o parte investitura este orientată spre artizanalitate, dincolo spre utilitate. Sau după cum spune Guenon, referindu-se la opoziția de mai sus „Distincția între arte și meserii, sau între artist și artizan este, ea însăși, ceva specific modernității. Artificerul, pentru anticul, era deopotrivă calitatea omului care se manifesta în artă sau în meserie”. Așadar, omul modern și-a format despre artă o concepție „diminuată”, după cum o numește Guenon, conform căreia arta trebuie cu necesitate să fie încetăținită într-un perimetru strict închis care „nu mai are nici un raport cu restul activităților omenești” (R. Guenon, *Le règne de la quantité et les signes des temps*). Urmasa este că industrializarea excesivă și galopantă desprinde obiectul produs de tradiție, golindu-l de sacralitatea ritualică a fabricării sale. Invasia încolărită a creațiilor industriale de serie invadează spațiul existenței omenești cu monotonie stresantă a unor bunuri de larg consum, identice peste tot cu ele însele, pînă la disperare. Invasia mașinismului utilitarist, și prin aceasta sufocant și chiar inuman este una din frecventele proiectii anticipative ale literaturii științifico-fantastice. În lumea viitorului omul se înconjoară de plăcerile și de bunăstarea pe care i-o procură creațiile sale de serie încît „atunci cînd acestea îi lipsesc se simte pierdut, despuat. Această disperare este, în fapt, prețul libertății sale. Și abia atunci cînd va reuși să le depășească poate redeveni un om adevărat, capabil să se lupte singur fără asistența nici unui automat” (Marie-Françoise Dispa *Héros de la science-*

fiction, Editions A. de Boeck Bruxelles). Ceea ce se arată deosebit de interesant este faptul că majoritatea creatorilor moderni de science-fiction au presimțit anticipativ (să fie oare adevărat?) pericolul moenit pe care-l reprezintă inofensivă și atât de necesară mașină. Autoarea antecitată își ilustrează analizele cu numeroase creații literare. Într-una din acestea, autorul imaginează tabloul sumbru al unei lumi hiper-automatizate dotată de om cu posibilitatea de a se autogenera la nesfîrșit, aidoma nașterilor din lumea vie. Sufocat de „atențiile” și bunăstarea coplesitoare a acestor mașini, oarecum independente, omul regresează înspre mutenia gelatinoasă a unor plăpînde și lirave infățisări florale pe care automatele continuă să le slujească cu încăpăținarea prescrisă de legile dinții, stabilite de creatorii lor. Bradbury schitează și el infernul unei case perfecte în care stăpînului nu-i rămîne nimic, dar absolut nimic de făcut. Pînă și gestul obișnuit al aprinderii țigării este prompt executat de sclavii muți din mteal care foșnesc discret în preajma sa. Disperarea unei asemenea lumi este cuprinsă în evidența absolută a gardianului devenit prizonierul întemnițatilor săi al fericitului condamnat la veșnică fericire. Monotonia aceasta nu poate fi decît antiumană, distrugînd însăși viața spirituală, gîtuindu-i elanurile, condamnîndu-l să-și distrugă cu propriile mîini orice alteritate, adică orice suferință, lipsindu-l astfel de sensurile înare ale gestului imediat. Refuzînd așadar oamenilor sensurile și bucuriile sacrificiului și ale suferinței viața se devalorizează decisiv și irecuperabil. Aceasta este pledoaria esențială din 451° Fahrenheit. Proslăvirea muncii fizice aureolată spiritual, încărcarea gesturilor creatoare cu semnul umanității plăpînde sînt, în atari condiții, descoperirile prețiate ale personajului principal din romanul lui Bradbury. Traseu, nu este numai al lui și nici nu este singular. Discipolii medievali ai cercetătorului din Assisi descoperiseră și ei, pe urmele maestrului, bucuria translucească a muncii fizice, a manufacturii, a artizanatului, a alchimiei; adică a acelei „prima materia” de la care toate se reiau în renașterii și biruințe. Materia dinții se reechilibrează astfel, umplîndu-și interstițiile cu spiritul germinator în așteptarea sintezei, a gurului spiritual. Tolstoi însuși s-a bucurat în felul acesta, în ultimii ani ai vieții. Sudoarea țăranelor care trage la casă urmăriți de jocul de umbră și lumină al arborilor cu soarele i s-a părut octogenarului calea sigură, cu toate că anonimă, a eliberării. A unui anumit tip de eliberare pentru care progresul ori regresul ca și susu: ori josul sînt doar piesele unui joc și nu jocul însuși.

★
În secolul lui Thomas de Aquino Albertus Magnus — alchimistul — a creat un robot atât de asemănător omului încît a speriat credința pioasă a marelui teolog. Pentru mulți oameni și mai ales pentru creatorii de science-fiction apropiata sa venire pe pămînt este plasată cu precădere în jurul sfîrșitului nostru de veac. „Mai mult decît cucerirea spațiului, mai mult decît dezintegrarea atomului, robotul este simbolul tehnologiei desăvîrșite” ni se spune într-o antologie tematică. (*Histoires de robots* cu o prefață de Gerard Klein). Cu toate acestea visul lui Frankenstein se dovedește o vană iluzie iar pericolul identificării creatorului cu creatura sa, greu de presupus. Chiar și în lipsa legilor lui Asimov, omul continuă să fie cel dinții — unicul creator și cauza primă — tot așa cum în teogoniile străvechi duhul demiurgului se purta peste ape, sfîrșind Istoria. Înțietatea aceasta apără umanitatea și o va apăra, nu de roboți, ci de monstruoasa proliferare a unei civilizații supermecanizate. În mijlocul celor mai mari claustrări, ascunderea unei cărți sau a unei terburii oarecare în salopeta de serviciu — așa cum o face pompierul lui Bradbury — asigură subteran continuitatea a ceea ce s-a început, și asta dincolo, mult dincolo, de avatarurile neprevăzute ale vremilor viitoare.

DANIEL VIGHI

constelația tarkovski

„Nu există ochi inocent” și niciodată, declară un reputat psiholog și teoretician al artei, „niciodată nu putem separa net ceea ce vedem de ceea ce știm”. (E. M. Gombrich). Vedem numai ceea ce sîntem pregătiți primim și descifrăm viziunile noastre în funcție doar de acele sisteme de clasificare (reduse uneori, vai, doar la simple etichete) care ne sînt familiare. „Ceea ce știm” constituie contextul apercceptiv necesar vederii chiar și în cazul unui film. Contextul funcționează (și aici „ca un idiolec”, asigurînd valorile date de către un anumit cod unor semnale care altfel ar apărea drept zgomote” (U Eco).

Pentru înțelegerea filmelor lui Andrei Tarkovski spectatorului i se cere să fi fost familiarizat cu cîteva tipuri de „contexte”, s-au „șiruri” (cum ar fi spus I. Tinianov). În primul rînd s-ar cere intuitiv natura metonimică a limbajului filmic tolosit de regizor, care refuză în mod programatic imaginea metaforică. Caracterul metaforic este redobîndit de către filmele lui Tarkovski abia la nivelul unui alt „context” — cel al „genului” în care se înscrie una sau alta din creațiile regizorului. Filmul însuși creează un al treilea „context” — cel al poeziei proprii regizorului, context prin care transpare ideologia autorului, obsesiile sale tematice, politice, morale etc. Dacă pentru a comenta *Copilăria lui Ivan* criticii s-au mulțumit în cele mai multe cazuri, doar cu raportarea filmului la contextul genului (cel al filmului de război), începînd cu *Rubliov* receptarea a fost din ce în ce mai stînjinită de absența unor alte contexte apercceptive și, îndeosebi, de către nesensizarea caracterului metonimic al imaginilor filmice. Prologul filmului evoca epoca Prerenașterii ruse orin gestul unui mușic în care s-au trezit visurile unui Leonardo da Vinci. Mușicul moare așa cum vor muri și toate celelalte idealuri ale Prerenașterii rusești. Întregul film va ilustra destinul tragic al acestei epoci după care nu va urma Renașterea propriu-zisă. Celelalte „capitole” ale filmului depind și mai mult de cunoașterea contextului cultural-istoric al epocii lui Andrei Rubliov: reprimarea brutală a carnavalului autohton (păgîn) în numele instaurării ierarhismului feudal și al ortodoxismului; confruntarea ideologică și artistică dintre ortodoxismul dogmatic al lui Teofan Grecul și ideologia nouă a Prerenașterii — isihasmul sau doctrina „tăcerii” semnificative ca modalitate superioară de înțelegere a lumii și a oamenilor (pentru prima oară apare ideea omului ca centru al universului). În ultima secvență se toarnă un clopot poate tocmai pentru a-și ciopotniță din care sărîse — mult prea devreme — un Ikar al Prerenașterii rusești. Tarkovski renunță la o intrigă unificatoare — semn și acesta al limbajului metonimic. Abia în ultimele imagini, cînd personajele „Sfintei treimi”, cu degetele la buze, cer tăcere pentru veșnicie, ne dăm seama de caracterul unificator al unor imagini metonimice: opoziția dintre „tăcere” și „zgomot”. Or, tăcerea isihastilor, departe de a semnifica refuzul comunicării — așa cum greșit au „văzut” mulți comentatori — reprezintă refuzul de a crea noi semnificanți pentru un demers contrar: trăirea în profunzime și căutarea unor noi semnificații și sensuri în semnificanții deja existenți, refuzul de a contribui la „zgomotul” lumii care distruge comunicarea și viața.

Apariția acum zece ani a lui *Solaris* i-a uimit pe cei mai mulți comentatori. (Revista *Cinema* anunța în titlul corespondenței sale din Moscova: Andrei Tarkovski lucrează — surpriză! — un film științifico-fantastic: *Solaris*). Tarkovski se folosește aici de genul S.F. așa cum Dostoievski se folosea de tehnica și genul romanului politic. „Genul” motivează în acest film caracterul generalizat pe scară planetară, cosmică, al unor contradicții și conflicte umane, caracterul universal al determinării prezentului de către viitor și a viitorului de către acțiunile oamenilor în prezent — ambele fațete ale uneia din obsesiile constante, adevărat „mit personal” tarkovskian. Caracterul metonimic al limbajului filmic este prezent și aici. Pe stația de cercetare de pe planeta-ocean *Solaris* există cîteva obiecte semnificante, tot atitea imagini metonimice — bustul lui Platon, un obiect de cult dintr-un templu armean, un tablou de Bruegel... Aparatul de filmat este deoseori așezat în locul bustului lui Platon. Or, întregul film se construiește pe imaginile multiplicatelor ale unui prototip inițial, fapt ce trimite la cunoscutele concepții platoniciene cu privire la ipostazele din ce în ce mai denaturate ale unei idei absolute. Psihicul fiecărui personaj de pe *Solaris* constituie o peșteră platoniciană luminată de forța fantastică a planetei vii *Solaris*. Filmul este totodată o replică la concepțiile platoniciene — fiecare dublură a lui *Harvey* — sotia moartă a lui *Kris Kelvin* — este în același timp prototip dar și altceva. Și cu cît persistă „dublura” în prezent, cu atît mai mult devine altceva, o individualitate de sine stătătoare, nu o „copie”, ci un original. În *Copilăria lui Ivan*, Tarkovski arată modul în care trecutul poate modela anumite individualități în *Rubliov* imaginea trecutului este generalizată la scara unei epoci semnificative din istoria unei țări. În *Solaris* procesul de generalizare atinge scara planetară-cosmică. Totodată aici Tarkovski folosește pentru prima dată proiectiile psihanalitice, ajungînd la aceleași concluzii ca și marii psihanaliziști: omul trebuie să se împace cu sine însuși pentru a putea fi într-adevăr liber, liber pentru acțiune, pentru cunoaștere. Cunoașterea trebuie să se bazeze pe o conștiință morală, pe înțelegerea faptului că orice acțiune umană este semnificativă nu numai pentru prezent, ci și pentru viitor. În *Oglinda* Tarkovski va prospecta tocmai acest filon al imaginii ascunse în și de către psihismul individual și colectiv — ca o „ogîndă” a ceea ce sîntem acum și aici. Și pentru viitor.

ILIE GYURCSIK

din trecutul marilor căpitani cosmici

CUVINT INTRODUCATIV

Stimați cititori,
Vă rog foarte mult să nu treceți cu vederea acest cuvint introductiv.

Cer scuze pentru faptul că am introdus în această poveste științifico-fantastică numele meu. Vina o dau pe visele mele care, așezate într-un chip rațional, au alcătuit această poveste, și, precum se știe, în visurile oamenilor se visează mai ales pe ei.

Această poveste științifico-fantastică închipuie viața unor oameni ce au trăit în anii 10669-99989 și poate chiar mai mult.

Dar nu vreau să vă povestesc eu ce este înăuntrul acestei cărți, lăsându-vă dumneavoastră onoarea de a afla conținutul.

ARES

I. O poveste de dragoste sau altceva?

Anul 2030, România-1) Asistăm la o întâlnire (de dragoste oare?) în unul din parcurile unui oraș.

— Bună, Iancule.

Bună...

— În ultima vreme ești cam visător... și prea te omori cu calculele!

— Ei, lasă! Nu-i prima dată când mi-o spui...

— Atunci?

— Atunci, ce?

— Ce ai de gând?

— O să dispărem! murmură visător tânărul.

— Iar începi! Nu mai termini cu... cu... prostiile astea?

— Prostii? Nu mă cunoști! murmură tânărul mai departe.

— Aș! Pune tinăra capăt discuției. Știu de ce ești capabil! urmă ea în șoaptă.

— Ah, nimicuri!...

... Apoi, în data de 30 Decembrie 2030...

— Bună!

— Bună...

— Tot visător?

— Nu, altcumva... zise tânărul zimbând sălbatic.

— Atunci, cum?

— ... O să ne întâlnim în 2031.

— Ei, și cum ești acum?

— Sarcastic, sălbatic! asta da! Adio...

Și, rinjind, tânărul se îndepărta.

Anul 2030 era pe sfârșite. Într-un loc pustiu, în portul Constanța, un tânăr cumpăra un vapor...

ASTIR

Oceanul se zburciua de vreo trei zile. Pe puntea unui mic vas, un tânăr privește în zare.

— Pst, hei!

— Mai avem mult? întrebă matelotul.

— Nu prea. Dar se apropie furtuna.

— Cred și eu. Se leagă vasul de parca ar fi o coajă de nucă.

— Adevărat, dar cu te cheamă?

— Peter Nemo. Unii zic despre mine că seamăn cu acel căpitan Nemo. Alții îmi zic Astir, fiindcă vreau să fac liceul de astronautică.

Tânărul, pe nume Iancu, făcea o călătorie neobișnuită. El dorea neapărat să ajungă în triunghiul Bermudeilor. Acolo, urma să fie debarcat pe una din insule.

Brusc, tânărul se dezlipi de balustradă și intră în cabina căpitanului, urmat de Nemo.

— Căpitan, se apropie furtuna, mai bine zis uraganul. Dar mă veți debarca pe insulă, chiar dacă se va lovi de fundul apei.

Căpitanul mormăi ceva asemănător cu „bine” și desfăcu o hartă.

— Vă debarc pe „Casiopaea”, nu?

— Atunci, în jumătate de oră ajungem. Pregătește barca de salvare, Nemo. Încarcă și ceva hrană.

Deodată, vântul se întări și se auzi un urlet lugubru, care altora le-ar fi înghețat singele în vine. Nemo se cutremură.

— Gorgona!

— Matelot, încarcă tot ce e prețios în barca de salvare. Vă trebui să scufund vasul.

— Într-adevăr, numai așa poți scăpa de Gorgonă. În două minute, toate instrumentele, bagajele și hainele fură urcate în barca de salvare, care fu lăsată la apă.

De-abia se depărta barca de salvare, când, în spațiile ei, se ridică o jerbă de flăcări albastrii și se auzi o bubuitură puternică.

— Sărmanul „Donarium”!

1) Unele denumiri geografice sînt reale.

IANCU ȘERBAN POPA
cl. a IV-a
Școala generală nr. 13

Ilustrația acestui supliment a fost realizată de:

MARIANA NICOLAEV (pag. 2, 7)

SIMONA NEGRU (pag. 3)

GEORGE AARON (pag. 6)

SERGIU NICOLA (pag. 1, 8)

TRAIAN ABRUDA (pag. 1, 8)

fredric brown

pămîntenii purtători de daruri

Dhar Ry sta singur în cameră, meditando. De afară captă o undă de gând asemănătoare unei bătaii în ușă și aruncându-și privirea spre intrare, dori să se deschidă. Se deschise. „Intră prietene”, spuse el. Ar fi putut să transmită ideea telepatic dar, fiind prezente doar două persoane, vorbirea se impunea ca un gest de politețe.

Ejon Khee intră. „E tirziu, comandante”, spuse el. „Da, Khee. Într-o oră racheta pămînteană urmează să sosească și aș dori să o văd. Da, știu, racheta va coborî la o mie de mile depărtare, dacă sînt exacte calculele lor. Dincolo de orizont. Oricum, lumina orbitoare produsă de explozia atomică va fi vizibilă.”

Am așteptat mult acest prim contact. Desigur, echipetele noastre de telepați le-au citit gândurile de-a lungul multor secole dar acesta va fi primul contact fizic între Marte și Pămînt.”

Khee se așează confortabil într-un fotoliu. „Adevărat”, replică el, „dar de ce folosese un focos atomic? Ei cred că planeta noastră nu e locuită, totuși...”

„Vor urmări flacăra exploziei prin telescoapele lor lunare și vor face — cum o numesc ei? — o analiză spectroscopică, care le va spune mai mult decît cunosc ei acum despre atmosferă, planetele noastre și compoziția suprafeței sale. Vor veni ei înșiși aici peste câteva opoziții și atunci...”

Marte își deschidea brațele în întîmpinarea pămîntenilor. Ceea ce a rămas din Marte, adică acest orașel de aproape nouă sute de suflete. Civilizația marțiană era mai veche decît cea pămînteană dar își trăia ultimele clipe. Așteptau ca Pămîntul să intre în contact cu ei, din mai multe motive.

Civilizația marțiană evoluase într-o direcție foarte diferită de cea pămînteană. Ea nu dezvoltase științele fizice, nici tehnologia. Perfecționase în schimb științele sociale pînă într-atît încît nici o crimă nu s-a mai săvîrșit pe Marte timp de cincizeci de mii de ani. Și mai dezvoltase la culme științele parapsihologice, pe care pămîntenii abia începeau să le descopere.

Marte putea să învețe Pămîntul în multe privințe. Cum să evite crimele și războiul, și asta pentru început. Pe lângă astfel de lucruri simple, mai erau telepatia, telekinezia, empatia... Iar Pămîntul ar putea spera marțienii, să-și învețe ceva mult mai de preț pentru ei: cum, cu ajutorul științei și al tehnologiei, să refacă și să redrezeze o planetă muribundă, încît rasa lor, altfel pe cale de a muri, să poată să supraviețuiască. Fiecare planetă ar avea de cîștigat.

Iar în seara asta Pămîntul va face prima sa încercare de recunșteră. Următoarea încercare, o rachetă avînd la bord pămînteni, sau cel puțin un pămîntean, ar fi la următoarea opoziție, adică peste doi ani pămîntenii sau patru ani duri pentru marțieni. Marțienii știau aceasta deoarece echipetele lor de telepați puteau să capteze o parte din gândurile pămîntenilor. Din nefericire, la acea distanță contactul era posibil într-un singur sens. Marte nu putea cere Pămîntului să se grăbească.

Astă seară Ry, conducătorul, și Khee, ajutorul său pe linie administrativă și prietenul său intim, meditau împreună în așteptarea momentului. Apoi toastară pentru viitor, după care se suiră pe acoperișul clădirii. Își îndreptară privire aspre nord, unde urma să coboare racheta. Stelele străluceau și clipeau în atmosferă.

★

La Observatorul lunar nr. 1, Rog Everett, cu ochiul lipit de lentila telescopului, spuse triumfător: „Asta a fost, Willie. De îndată ce filmele vor fi dezvoltate, vom avea rezultatele de pe bătrîna planetă Marte”. Se ridică — nu mai era nimic de văzut — și împreună cu Willie Sanger își strinseră minile cu solemnitate. Era un moment istoric.

„Sper că n-a fost omorît nimeni. Vreun marțian, adică. Ce zici, Rog, o fi nimerit zona fără viață din Syrtis Major?”

„Nu prea contează. Aș zice că a fost poate cam la o mie de mile spre sud. Și asta e al naibii de aproape pentru un tir de la cincizeci de milioane de mile. Willie, crezi într-adevăr că există marțieni?”

Willie se gîndi o clipă după care răspunse: „Nu”. Avea dreptate.

În românește de ALEXANDRA DELIA POENARU

actualitatea științifică pe glob

● APELE SUBTERANE SINT RECONFORTANTE. Specialiști în ape geotermale din douăsprezece țări precum și o echipă de scafandri autonomi selecționați cu grijă au efectuat la Sowata, în a doua parte a lunii februarie, un experiment considerat de către mulți oameni de știință drept o aventură riscantă și nejustificată. Rezultatele la început confuze, au dus mai apoi toate spre o concluzie unică, de natură să-i pună pe gînduri și pe cei mai sceptici: subiecții au suportat neașteptat de ușor presiunile și temperaturile apei din scaoartă. Mai mult chiar: băile în lacurile subterane la presiuni de circa trei atmosfere sînt reconfortante!

● GURMANZII ȘI FOTOSINTEZA. Noua metodă de inhibare a gurmandismului, prezentată la recenta convenție anuală a W.A.L.P. de către delegația noastră „este cu adevărat revoluționară și oportună”, a arătat la încheierea lucrărilor prof. W. Niener. Prin surprinzătoarea sa eficiență, ideea aplicării plăcuțelor de zinc — tental pe frunte și sub urechi, cu scopul de a stimula fotosinteza la om, pare să dea soluția aparent nerezolvabilei probleme a gurmandismului, considerat pe drept cuvînt „boala secolului”.

● PRAFUL DE APĂ. Din numeroase puncte de vedere, printre care cel al stocării sau al transportului, praful de apă se anunță încă de pe acum ca un concurent de temut al apei sub formă sa arhicunoscută. Perspective fabuloase lasă să se întrevadă folosirea prafului de apă în industrie, la fabricarea roților dințate și a bilelor din concasoare, ca și în transmisiile radio dure. Actualmente prețul de cost al originalului produs se menține ridicat, dar se apreciază că în cîțiva ani ei se va putea găsi la dispoziția cumpărătorilor.

● NOESIGAZUL. Prezent nu o dată la ședințele de lucru ale cercului „Academica”, un reporter al săptămînalului nostru a observat stupefiat în mai multe rînduri, un abur ușor ridicîndu-se din întreaga sală și descriînd rotocoale și spirale în jurul becurilor cu mercur. Observația, prezentată celor vizaiți, a dus la concluzia că „noesigazul” este un reziduu al activității intelectuale intense. Dată fiind și puterea sa calorică mare — 0.6 în raport cu a hidrogenului —, de unde posibilitatea folosirii lui drept combustibil, s-a propus instalarea de conducte de aspirare în sălile de ședințe și interzicerea cu strictețe a fumatului. Cercetările continuă.

● CINEMA PORTABIL. Majloc mass-media de primă mînă al secolului, cinematograful a pătruns în casele noastre pe dubla filieră TV. — videocasetă. Recent însă, s-a pus la punct un „comprimat” de cinema sub forma unei valize diplomat, încorporînd pliate cele necesare — în excursii la munte, la mare sau în Delta — pentru proiectarea unei pelicule pe 16 mm, în fața a pînă la 200 de spectatori. Nu se oferă o imagine clară, în condiții de confort maxim, la un preț derizoriu. Proiectele de viitor mai vizează: cinema portabil cu balcoane, cinema gonflabil cu navigator computerizat, cinema pentru scafandri ș.a.

● NOI DOVEZI ÎN SPRIJINUL PALEOASTRONAUTICILOR. În pădurea australiană, o expediție a întîlnit de curînd un trib necunoscut pînă acum, aflat deci la cel dintîi contact cu civilizația. Spre surprinderea lor, cercetătorii au constatat că membrii tribului, atunci cînd sînt puternic loviți după ceafă, văd stele verzi dispuse în constelații ce reprezintă un sector precis delimitat al bolii cerești, întotdeauna același — după cum reiese din desenele făcute chiar de către subiecți. În urma prelucrării datelor obținute la calculator, a reieșit că respectivele constelații puteau fi zărite din emisfera australă doar în urmă cu 12.000 de ani. Pentru moment, experiențele au fost întrerupte din lipsă de subiecți valizi.

● COSMOSUL ȘI AVICULTURA. Pe linia rentabilizării spațiului cosmic, se preconizează amenajarea unei ferme avicole, amplasată pe o orbită circumterestră. Cercetările întreprinse în simulatoare au dovedit că imponderabilitatea are o influență benefică asupra păsărilor de casă, producția de ouă sporînd simțitor. S-a constatat de asemenea o remarcabilă creștere în greutate. În fine, un avantaj deloc neglijabil, în absența gravitației este exclus pericolul ca ouăle, căzînd, să se spargă.

● NOU TIP DE CEAS. Pe lângă accesoriile de pe acum obișnuite — cronometru, barometru, termometru, dinamometru — nou produs include un mini-computer care, în urma unui complex calcul al probabilităților, furnizează posesorului „ora exactă relativă”. Aceasta ne oferă posibilitatea de a ști dacă sîntem în avans sau în întîrziere față de ora la care avem fixată, de pildă, o întîlnire importantă, țînînd seama de diverșii factori care ar putea interveni în rîstimp: starea vremii, mersul autobuzelor, întîlniri cu foști colegi de liceu sau armată, procentul ascensoarelor și al escalatoarelor defecte, programul cinematografulor etc.

● APARAT PENTRU FOTOGRAFII PANORAMICE. Noua realizare, o adevărată bijuterie a tehnicii, include de fapt mai multe aparate foto asemănătoare celor obișnuite, dispuse pe un cadru inelar. Instrumentul este purtat în jurul trunchiului, asemenea unui colac de salvare. Declanșîndu-se simultan, aparatele realizează o fotografie unică, reprezentînd întregul peisaj înconjurător. Procedeu este recomandat îndeosebi în împrejurările cînd o staționare îndelungată în mediul respectiv nu este de dorit: creșcătorii de sconeși, rezervații de rechini, imobile cuprinse de flăcări, nave pe cale de a naufragia etc.

MARIAN MELINTE și DORIN DAVIDEANU

Spuneți-le „Porțile Stelelor”, dacă vreți. Termenul a fost solid fixat în mintea publicului de scriitorii S.F. cu bolnăvicioasă lor pasiune pentru cuvintele pompoase, și asta cu cincizeci de ani înaintea începerii războiului. Dacă le numiți „Porțile Stelelor”, pe noi numiți-ne „Paznicii Porților” sau mai pe scurt paznici. Noi însă le spunem „Găuri” și nouă ne zicem „Găozari”. Bineînțeles, contează cum privești problema. Dacă am fi intrat vreodată într-una doar ca să privim, să vedem ce se întâmplă, poate că am fi găsit alt nume pentru ele, și în ultimă instanță pentru noi înșine. Nume fără pretenții, ca să putem încăpea în bancuri.

Dar navele automate ale inamicului se arătau la intervale neregulate, erau planetoizi-stații automate, cu un program simplu, dar foarte precis, scris undeva într-un hău depărtat al spațiului. Așa că în afara eroilor care trebuiau să le vizeze — și aveau slăbiciunea să se mai și întoarcă — mai trebuia cineva care să păzească fiecare „Gaură” cunoscută, să sune alarma la apariția navelor și cu toată speranța să încerce să le neutralizeze. Războiul, după douăzeci de ani, era tot la faza când se dădeau recompense grase și nu țineau să fii un erou mort. Totuși războiul ne pricinuia multe pagube și o vom ține tot așa în anii care vor veni. La fel de mult și pe inamic.

Prima navă inamică văzută de mine ne-ar fi lichidat cu siguranță dacă n-aș fi fost pe fază. Pentru Walter și mine, a fost tocmă nimerit că nu locuim în aceeași păstaie. Nu eram niciodată împreună. Singurele lucruri pe care le aveam în comun erau: a) o ură nepotolită față de guvernul care ne azvirlise în cea mai timpidă și sinucigașă misiune — înainte să apucăm să ne prezentăm voluntari, ca niște gentlemani; b) un interes profund pentru muzică. Dar toți Găozarii împart aceste două lucruri. Una din puținele compensații ale îmbiesitelor și claustrofobiilor noastre „păstăi” era colecția de înregistrări — nu puteai citi la lumina stelară și starea de război nu-ți permitea alte distracții. Așa că era posibil ca Walter și eu să petrecem ore nesfârșite ascultând muzică la căști și certându-ne uneori. Walter nu avea nici urmă de umor, disprețuia pe cei ce-l aveau, era imposibil să discuți muzică cu el. Sau orice altceva. Așadar puteai asculta o groază de muzică bună dacă n-aveai altceva mai bun de făcut.

Trăiam de șaptesprezece ore în muzica lui Wagner, stors sufleteste, când vocea lui Walter îmi năvăli în căști.

— George...

— Da? am strigat, dar era prea multă gălăgie. A trebuit să ne oprim benzile. Să fii al naibii dacă n-asculta tot Wagner, asta m-a cam enervat, fiindcă în mod sigur îi plăcea doar macabru din muzica lui Wagner.

— Stare de alarmă, spuse, aducându-mă la realitate.

— Perfect. Am atins butoanele. Dau tîrcoale „Găurii”, nu? S-ar putea lăsa cu o moarte glorioasă în câteva secunde. Alăturându-mă lui Walter cu toată viteza posibilă, am orientat tirul spre „Gaură”. Ticălosul a apărut însă din flanc și ne-a lovit pe amândoi. Pe neașteptate; inexplicabil. Chiar și Abacus AI, computerul pe care se putea conta, a fost depășit de situație. M-a prins în faruri, clang! Rotire rapidă, CLANG! sînt zăpăcit de șocuri, PING! nu mai am lumină.

— George, Walter îmi vorbea în căști, ești teafăr?

— Să văd... am replicat. Nava inamică așezase un fel de barieră antilaser, am abandonat armamentul laser. Am semnalizat și mi-am verificat „păstaia”. Era atins sistemul giroscopic. Ecranele erau stinse toate, cu excepția unuia care îmi arăta cam douăzeci de grade din spațiul înstelat de „deasupra” mea, poziția mea față de Walter era necunoscută. Toate acestea trebuia să le iau în serios dacă voiam să trăiesc, și intenționam s-o fac. Înainte de a controla radioul trebuia să mă uit la sistemul de control al tirului (era blocat pe direcția „sus”), la navigație (încă opera, dar nu suficient cât să nu intru în derivă), să mă controlez pe mine (eram încă neatins). Apoi am conectat emițătorul pe frecvența obișnuită pentru urgențe.

— Am îmbulinat-o, am spus crispat și reperit, apoi brusc un zgomot de fond a tăiat legătura. Atunci am

transmis pe următoarea frecvență de urgență, instruindu-l pe Abacus AI Analogul să schimbe pe A înainte de a transmite. Walter?

— Prezent. Voce monotonă, mecanică, la fel ca vocea lui AI.

— Sntem niște găgăuțe.

— Da.

— Sintem de capturat, nu de ucis. Asta e programat să ne imobilizeze, să ne dezarmeze, să ne alurească și să facă imposibilă comunicarea între noi. Parcă-mi picase tot cerul în cap. Am schimbat frecvența pe B, cică ar fi mai greu de bruiaț. Walter mă aștepta pe noua frecvență.

— E important, încep, să determinăm ce tip de navă au, un Mark I sau un Mark II.

— Ai dreptate, l-am aprobat, dacă ne-am putea localiza poziția am putea încerca ceva, și un zgomot de fond tăie conversația. Ambele tipuri de nave — asteroid ale inamicului au doar două reflectoare, să le distingi poziția. — o adevărată caznă.

Dacă ar fi un Mark I, am putea să ne cumulăm armamentul și fără să riscăm prea mult am dirija tirul pînă în interiorul asteroidului, lovind tot echipamentul electronic.

Dar dacă asta era un Mark II, aceeași manevră ar atinge rezervele lui de energie, ceea ce ar produce o explozie care ne-ar reduce la atomi. Dar cum ne puteam determina poziția, cînd eram „orbi” și cum puteam comunica între noi coordonatele fără să nu fim la cheremul asteroidului? Ticălosul dracului bruiașe frecvența B extrem de ușor, cred că bruia orice se-

spider robinson

urechea de tinichea

măna cu un schimb de informații indiferent dacă descifra sau nu mesajele. Asta mi-a sugerat să recurg la frecvența C, părea singura soluție. Era o frecvență de siguranță, pentru mesaje codificate. Dar pe frecvența C emiteam cu dificultate, după cum mi se părea așa că am ezitat să o folosesc. Dacă pierdeam șansa asta, partida se termina prost pentru noi. „O, doamne — m-am rugat — dă-i măcar o dată, doar pentru cincisprezece minute lui Walter o jumătate de kil de minte”. Am comutat pe noua frecvență.

— ... să ne luăm după stele, spunea. E singurul mod de a...

— GURA! Nu mai scetea nici un sunet. Ascultă. CAAAP! ... O.K.? Fii prudent. Da, după stele, dar în nici un caz nu repeta propozițiile sau cuvintele mele. Comprend?

— De ce să nu repet propozițiile sau cuvintele tale? rosti Walter, dînd cu oșteana-gard.

— Pîr-ar a dracului. Am mormăit, dar mă adresam unui alt mormăit, al bruiajului. Grupuri de semne identice, în propoziții repetate, erau singura dovadă de care avea nevoie computerul inamicului, Constituția „schimb de informații”, așa că ne-au tăiat macarona. Mai rămăsese o singură frecvență pe listă. Dacă ar fi trebuit să ne căutăm unul pe altul în noianul de frecvențe ne-ar fi trebuit o veșnicie. Frecvența C era inutilizabilă, nu mai aveam de ales. L-am consultat pe Abacus AI. „Cum”, — am codificat — „pot să fac schimb de informații fără să transmit informații?” Asta era genul de întrebări care făceau computerul să se ducă dracului, întocmai ca amplificatoarele fără nimic conectat la ele. Însă Abacus AI era construit în așa fel încît și-o întorcea cu aceeași monedă, și simțul umorului nu era cu mai puțin subtil ca al meu. „SCRIE O POEZIE — replică — SAU CINTĂ UN CİNTEC”. Am strîmbat din nas. „Nu-i bine, nu pot folosi cuvintele”. „HMM...” — alțișă AI. Deodată îmi veni fisa.

Mi-am derulat înregistrările. Am conectat pe ulți-

ma frecvență, nu era bruiaț, dar era tăcere. Walter pricepuse în sfîrșit ce neghiobie făcuse. Mă aștepta pe mine să iau inițiativa. Am dat drumul la primele măsuri dintr-un vechi cîntec al Beatles-ilor: „WE CAN WORK IT OUT” și am oprit banda înainte ca melodia să se repete. Se lăsă o liniște lungă, timp în care Walter se chinuia s-o scoată la capăt cu mintea lui greoaie. „Hai odată, tontule, îmi spuneam, fă ceva care să-mi dea de lucru”. Bruce, căștile îmi fură umplute de primele acorduri ale celui mai reprezentativ cîntec al grupului Cabaret: „POATE DE DATA ASTA”. Slavă cerului! L-am pus pe AI să-mi arate o hartă stelară a zonei. Bucata de cer văzută de mine nu făcea două parate dacă nu știam ce vedea Walter. Cunoașterea reciprocă a poziției ne era necesară pentru stabilirea perimetrului de tragere. Nu puteam vedea „gaura” și nu știam dacă el o putea vedea. Sau poate că da? Oricine cu puțină minte ar fi... Am transmis acordurile unei simfonii revitaliste de pe la începutul secolului XXI: „LIPSEȘTE CEVA DIN BUCHETUL TAU?” cu speranța că nu cumva să creadă că îi ceream un raport despre starea lui tehnică. Răspunse cu o baladă antirevitalistă de la sfîrșitul secolului XXI: „NU MAI SÎNT GAURI ÎN CER”. Perfect acum! Hai înapoi la Beatles: „TELL ME WHAT YOU SEE”. Făcu o pauză lungă, apoi lansă balada lui Van Gogh de Donald McLean: „IN-STELETA, INSTELETA NOAPTE”. Mă cam punea în incurcătură. Inim... va trebui să gîndesc pentru amîndoi. Subit, îmi veni inspirația. Am dat drumul la un cîntec siropos de la finele secolului XXI: „FRATE, VEZI ROȘUL AMURG?”. Erau vreo câteva stele roșii mai vizibile în vecinătatea noastră, iar dacă Walter le putea vedea la fereastră înseamnă că Abacus AI ar fi putut determina coordonatele. Puterea lui de înțelegere în acel moment era copleșitoare. Îmi răspunse imediat cu nemuritoare pleșă a lui Duke Ellington: „I AIN'T GOT NOTHIN' BUT THE BLUES”. Era incurcată treaba, iar eu eram debusolat. Nu-mi mai venea în minte nici o întrebare-cheie pe care să i-o pun lui Walter cu ajutorul muzicii. Dacă el nu-și putea pune măcar acum mintea la contribuție, eram terminați. În orice moment, inamicii în carne și oase puteau să apară și nimeni nu era în stare să spună cum arătau, fiindcă nu existau supraviețuitori în urma întîlnirilor cu ei. Haide, Walter. Și mă ului din nou. Piesa pe care o alesese era ceva obscur, un cîntec pentru copii, incredibil de vechi: „URSUL A TRECUT MUNȚII”. Din poziția noastră se putea distinge constelația Ursa Mare. Am consultat cu febrilitate hărțile stelare, încercînd să-mi imaginez geometria — cosmometria — locului. Îmi lipseau unele date și nu-l puteam pune pe AI să facă treaba asta pentru mine. Dacă și Walter vedea Ursa Mare, atunci se părea că... Am trimis corul din: „ȘTERGE-ȚI BOTUL CA SA-ȚI DAU UN PUPIC” în legendara versiune a lui Charles și cu speranța că va surprinde tonul optimist al transmisiei. Răspunsul lui, din nou Beatles: „ALL YOU NEED IS LOVE”. Te pomeniști că i-o fi venit mintea la cap? Am răspuns imediat: DA! DA! Am atins apoi butoanele lui Abacus AI și o lumină roșie, agreabilă, străbătu ocranul. Apărură evaluările tactice ale lui Abacus AI. MARK I se putea citi pe display.

— Walter! am strigat fără nici o jenă, cu toată viteza! Acum!

Așa că atunci cînd dușmanii în carne și oase năvăliră prin „gaură” m-am aruncat grămadă pe ei și astfel puteam turniza științei primele specimene extraterestre, ceea ce era egal — asta dacă te luai după statul major — cu câștigarea războiului. Dar ceea ce mi-a rămas clar întipărit în minte din tot episodul a fost așteptarea morții în spațiul acela al ambuscadei, și cînd Walter a grăit după ce toată zăpăceala se terminase:

— Cea mai interesantă chestie mi se pare faptul că afurisita lor de navă a stat tot timpul acolo. Și scoase un sunet bizar care trebuia interpretat ca fiind felul lui de a ride. A stat acolo tot timpul, luînd notițe, auzindu-ne cum complotăm împotriva ei, fără să facă nimic. Și rise de-a binelea. Tin minte că și pe mine mă umflase risul.

In românește de SILVIU GENESCU

